

בס"ד, כ"ח טבת התשפ"ד

בבא קמא דף ס"ח – ייאוש קונה?, מכירה לפני ייאוש, הקדש כשאינו ברשותו

מושגים:

1. סתם גניבה ייאוש בעלים –
רבי אלעזר סובר שרק לאחר ייאוש המוכר מתחייב בד' וה', משום שהוא סובר ש'סתם גניבה ייאוש בעלים', כלומר הבעלים מתייאשים מיידית וממילא המכירה היא לאחר ייאוש, ולכן הועילה מיידית, כמו שטביחה הועילה מיידית.
2. הצנועים –
ר"ל סובר כ'צנועים' שהם בני אדם חסידים, שרוצים למנוע עבירה של אחרים שלקטו מהכרם רבעי שלהם ענבים בלי רשות ולא חיללו אותם, הצנועים חיללו בדיעבד את הענבים שכבר לא אצלם על מטבע, בשביל שהלוקטים לא ייכשלו באכילת פירות כרם רבעי. בניגוד לדעת רבי יוחנן שאדם לא יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו.
3. חזרה קרן לבעלים –
הגמ' מקשה שאם הבעלים יכולים להקדיש את הבהמה אצל הגנב, היא כביכול חזרה לרשותם, ומדוע הגנב מתחייב כפל. הרי בחיוב כפל צריך שהבהמה תהיה בידי הגנב, כלשון הכתוב, 'אם המצא תמצא בידו הגניבה...'

שאלות:

1. נתי גנב חולצה, ואיתי גנב אותה ממנו, האם איתי משלם תשלומי כפל?
ראינו אתמול את דעת רב שסייג את הדין של הגונב מגנב, שאם הבעלים התייאשו, יאוש קונה, והגנב הראשון זוכה בגניבה, והשני משלם לראשון כפל.

[הקדמה]

רוב הדף היום סובב מסביב לשאלה האם ייאוש קונה.
כאמור דעת רב ש'יאוש לבד קונה והגונב שטובח ומוכר לאחר ייאוש, טובח בהמה שלו, ופטור מד' וה'.

בהמשך העמוד נראה מחלוקת בין רב נחמן ורב ששת בשאלה האם גנב שמכר לפני ייאוש חייב ד' וה', שניהם חולקים על רב וסוברים ש'יאוש לא קונה, אלא שרב נחמן סובר שמכירה כשלעצמה אפילו לפני ייאוש מחייבת ד' וה'.

רב ששת חולק וסובר שצריך שהמכירה תועיל, ('אהנו מעשיו') וזה רק אחרי ייאוש בתוספת שינוי הרשות של המכירה. רבי אלעזר סובר כרב ששת שרק אחרי ייאוש מכירה מחייבת.

ובעמוד ב' נראה עוד מחלוקת דומה בין רבי יוחנן ור"ל, דעת רבי יוחנן לכאורה כרב נחמן, ור"ל כרב.

הגמ' מקשה על רב מברייטא, שמקישה בין טביחה למכירה שנאמרו ביחד בפסוק, שכמו שטביחה אינה חוזרת, כלומר היא לא הפיכה, גם מכירה שעליה חייבה התורה תשלומים היא מכירה שאינה חוזרת. הגמ' מבינה שהמכירה אינה חוזרת כשהבעלים

התייאשו, כי אם הבעלים לא התייאשו המכירה לא תופסת.

מוכח שרק אם הבעלים התייאשו יש תשלומי ד' וה' ולא **כרב** שאמר שבמקרה הזה שלו הוא טובח ומוכר.

(מהברייתא הזו הגמ' גם מקשה בהמשך הדף על **רב נחמן**, שסובר שגם לפני ייאוש יש תשלומי ד' וה', והתירוץ של **רב נחמן** מתאים גם לקושיא על **רב**.)
רב נחמן תירץ שגם לפני ייאוש יש חיוב ד' וה' על מכירה. וכוונת הברייתא למעט מכירה חוזרת, פרושה למעט מכירה זמנית למשל לחודש, כלומר שכירות. אבל לא למעט מכירה לפני ייאוש.

רב ששת שסובר שייאוש לא קונה, הוכיח את דעתו מהברייתא שראינו אתמול בדעת **רבי עקיבא** שתשלומי ד' וה' הם בגלל שהשתרש בחטא, מאחר והייאוש עם המכירה ביחד העביר בעלות. אבל **רבא** דחה את ההוכחה כפי שראינו ש'השתרש בחטא' הכוונה ששנה בחטא והוסיף גם מכירה או טביחה, אבל זה לא קשור לקניין.

2. עומר גנב כבשה ומכר אותה ליריב, זאב גנב את הכבשה מיריב, האם זאב חייב כפל?

הגמ' מקשה על **רב**, מברייתא שיש בה שלושה חלקים, גניבה, מכירה וטביחה,

- 1) הגונב מגנב, הגנב הראשון משלם כפל, והשני משלם רק קרן.
- 2) גנב שמכר, וגנב שני גנב מהקונה. הראשון משלם ד' וה' והשני משלם כפל לראשון.
- 3) גנב שטבח, ובא גנב שני וגנב את הבשר השחוט, הראשון משלם ד' וה' והשני קרן לראשון.

הגמ' מקשה מהחלקים הראשון והשני על **רב**, בחלק השני הגנב השני שגנב מהקונה, משלם כפל, חייבים לומר שמדובר לאחר ייאוש, כי הפסוק אומר 'וגונב מבית האיש...'
 ולא מבית הגנב, ואם ייאוש לבד קונה כדעת **רב**, אז הגנב הראשון קנה. מדוע הוא משלם ד' וה' הוא טובח כבשה של עצמו?
 וגם מהחלק הראשון קשה על **רב**, כי אם הראשון קנה מדוע השני משלם לו רק קרן ולא כפל?

הגמ' מביאה שני תירוצים אחד של **רבא** והשני של **רב פפא** ו**רב זביד**,

- 1) **רבא** אומר שהברייתא ממילא משובשת, שהרי אם היא מדברת לאחר ייאוש, מדוע במקרה השלישי הגנב השני משלם רק קרן, הרי כשהגנב הראשון טבח יש כאן גם ייאוש וגם שינוי מעשה ולכו"ע הגנב הראשון קנה?
 לכן אומר **רבא** צריך לתקן את הברייתא ולהפוך את הדין השני והשלישי, שבשני משלם קרן ובשלישי משלם כפל, וכל הברייתא מדברת לפני ייאוש. ולכן במקרה השני משלם קרן בלבד כי לא היה ייאוש. ובמקרה השלישי משלם כפל כי היה שינוי מעשה שקונה.

- 2) **רב פפא** אמר שאין צורך לתרץ את המקרה השלישי, כי זו דעת **ב"ש** ששינוי במקומו עומד, כלומר שינוי מעשה לא קונה ולכן משלם רק קרן.
ורב זביד תירץ שלא קשה על **רב** מהמקרים הראשון והשני, כי מדובר לפני ייאוש ולכן הגונב מהגנב משלם רק קרן במקרה הראשון. ואילו במקרה השני מדובר על מקרה מיוחד שהבעלים התייאשו אצל הקונה אחרי המכירה. ולכן הגנב הראשון גנב לפני ייאוש ומשלם ד' וה', והשני משלם כפל לקונה, כי בינתיים הבעלים התייאשו.

והמשנה טרחה להשמיע דווקא את המקרה המיוחד הזה כי רק בו יש מציאות כזו שאחד משלם ד' וה' והשני כפל.

3. יורם גנב פרה מאלחנן, אלחנן הקדיש אותה לשלמים, זה תופס?

רבי אלעזר סובר **כרב ששת**, שרק אחרי ייאוש המוכר מתחייב בד' וה', משום שהוא סובר שההנחה היא ש(סתם גניבה ייאוש בעלים), כלומר הבעלים מתייאשים מיידית וממילא המכירה היא לאחר ייאוש, ולכן מועילה מיידית, כמו שטביחה מועילה מיידית.

רבי יוחנן חולק על **ר"א**, וסובר **כרב נחמן** שגם לפני ייאוש מכירה מחייבת, כמו שהתורה אמרה לגבי גונב איש ומכרו, שכשאדם גונב אדם, ברור שאין ייאוש והאדם לא מתייאש מעצמו והמכירה מועילה לחייב אותו.
ור"ל חולק וסובר **כרב**, שייאוש קונה ולכן אחרי ייאוש הוא פטור מד' וה' כי הוא טובח את שלו. והחייב הוא רק לפני ייאוש.

רבי יוחנן הקשה על **ר"ל** מברייתא שאומרת שאם אדם גנב בהמה והקדיש אותה לביהמ"ק, ואח"כ טבח אותה משלם כפל אבל לא ד' וה'.

רבי יוחנן מדייק שמדובר אחרי ייאוש, כי אחרת לא ניתן להקדיש את הבהמה שאינה שלו. וממילא מוכח שרק בגלל שהקדיש אין תשלומי ד' וה', אבל ללא ההקדש יש תשלומי ד' וה' אחרי ייאוש?

ר"ל תירץ שלא מדובר שהגנב הקדיש, אלא הבעלים הקדישו לפני ייאוש. ולמרות **שרבי יוחנן** אמר שגם הבעלים לא יכולים להקדיש מה שביד הגנב בגלל שאינו ברשותם, **ר"ל** יסביר שהברייתא היא כדעת ה(צנועים), שאומרים שאפשר להקדיש גם אם לא ברשותו.

הצנועים הם בני אדם חסידים, שרוצים למנוע עבירה של אחרים שלקטו מהכרם רבעי שלהם ענבים שלא חיללו אותם בלי רשות. הצנועים חיללו בדיעבד את הענבים שכבר לא אצלם על מטבע, בשביל שהלוקטים לא ייכשלו באכילת פירות כרם רבעי.

הגמ' מקשה שבצורה הזו {חזרה קרן לבעלים}, כי אם הבעלים יכולים להקדיש את הבהמה היא כביכול חזרה לרשותם, ומדוע הגנב מתחייב כפל? הרי בחיוב כפל צריך שהבהמה תהיה בידי הגנב, כלשון הכתוב, 'אם המצא תמצא בידו הגניבה...'.
הגמ' מתרצת שהבעלים הקדישו אחרי שבית דין עפ"י עדים, כבר חייבו את הגנב להחזיר את הגניבה, והוא התחייב בתשלומי כפל כבר קודם לכן. אבל לא מדובר שבי"ד ממש פסקו לגנב 'צא ותן לו', כי אז הוא כבר נחשב גזלן מחדש, שלא משלם כפל.